

Teorie a přístupy v SP 3

PHDR. HANA PAZLAROVÁ, PH.D

Opáčko 😊

- Co je typické pro přístup zaměřený na klienta a kdo ho formuloval?
- Jaké jsou tři základní principy přístupu zaměřeného na klienta?
- Jak může SP využít transakční analýzu?
- Kdo je jejím autorem?
- Kdo je zakladatelem logoterapie a jaké jsou její hlavní principy?

Sociobiologie

- Používá k vysvětlení lidského chování principy užívané k vysvětlení chování zvířat.
- „praotcem“ novodobé sociobiologie je Ch. Darwin
- Proměnlivost druhů v čase vysvětloval adaptací na podmínky života
- Přežívají ti zdatnější, úspěšnější v obstarání potravy a zajištění ochrany

- Co mohou namítat kritici sociobiologie?

- Sociobiologové chápou specificky lidské projevy (kultura, náboženství, stát...) jako přirozenost našeho druhu nikoliv specifikum, které nás odlišuje od zvířat.

- Co si pamatujeme o Darwinovi?

Klasická Darwinova evoluční teorie

- Evoluce je dlouhodobý samovolný proces, jehož příčinou je přirozený výběr
- Evoluce probíhá formou drobných změn na základě výběru podle úspěšnosti v rozmnožování
- Rozmnožují se ti jedinci, kteří mají dobrou možnost předat potomkům výhodnou výbavu v závislosti na prostředí
- Důležitá je nejen schopnost přežití, ale i pohlavní výběr = kdo není atraktivním partnerem, ten se nerozmnoží

Richard Dawkins – Sobecký gen (1976)

- Klíčové dílo sociobiologie
- Darwinův přirozený výběr z pohledu genu a nikoliv jedince – výběr na nejnižší možné úrovni
- Biologie sobectví a altruismu
- „sobecké geny“ x naučená obětavost a altruismus

Sociální darwinismus

- Vlivný na přelomu 19. a 20.st
- „přežití schopných“ mělo být podpořeno cílenými opatřeními na zlepšení lidské populace tzv. eugenikou
- Zneužito nacistickou ideologií – pozdvižení árijské rasy
- Sterilizace, eutanazie, program Lebensborn
- Dnes přežívá jen v nejpravavicovějších extrémistických proudech

- Sociobiologie zkoumá různé aspekty lidského chování a adaptační mechanismy.
- Přirozeným výběrem jsou zdokonalovány mechanismy nezbytné pro přežití.
- Většina změn a adaptací se udála v průběhu milionů let lidského vývoje – historie lidské civilizace je z tohoto pohledu velmi krátká

Hlavní adaptivní problémy našich předků

- Bezpečí, ochrana před predátory
- Vhodná potrava
- Vznik spolenectví
- Vzájemná pomoc mezi příbuznými
- Vzájemná komunikace
- Výběr vhodného partnera

Bezpečí, ochrana před predátory

- Rozpoznání predátora – rychlost x přesnost, zaváhání = smrt
- Identifikace skutečného nebezpečí – posouzení míry rizika
- Únikové vs. obranné reakce

Konzumace správné potravy

- Cukr a tuk je výživný a v africké savaně předkům vzácný = obliba sladkého a tučného byla vysoce adaptivní x neomezený přístup v dnešní době
- Pocit odporu vůči nevhodné potravě – shnilé maso, výkaly apod.

Vytváření spojenectví

- Život ve skupině je bezpečnější x soutěž o zdroje a sex.partnery
- Život ve velmi soudružných skupinách se složitými hierarchickými a spojeneckými vztahy
- Se vzrůstající velikostí skupiny vzrůstá potřeba vzniku vnitřních koalic
- Reciproční altruismus – „já pomůžu tobě, ty mě“
- Riziko „příživníků“ – schopnost identifikace a zapamatování si předchozího chování

Vzájemná pomoc mezi příbuznými

- Nereciproční altruismus – rodičovská péče
- Jednotkou evoluce není organismus, ale gen (Dawkins) – individuální altruismus je vyvolán genovým sobectvím – motivace k pomoci příbuzným
- Instinktivní sklon k upřednostnění příbuzných
- K týrání nebo zabití (70x větší riziko) nevlastních dětí dochází častěji
- Alokace zdrojů potomkům – investiční kompromis (řídí se věkem, stavem, situací a perspektivou)

Vzájemná komunikace

- Historicky se zvětšovala velikost skupin = nové nároky
- Schopnost odhadnout, co si druzí myslí
- Porozumět na základě sledování
- Děti se instinktivně učí porozumět signálům druhých a diferencovat reakce

Verbální komunikace

- Jazyk – nejsložitější komunikační systém
- Schopnost mluvit se zřejmě rozvinula ještě před velkou migrací z Afriky – anatomická podmíněnost, postavení hrtanu
- Vrozená predispozice naučit se mateřský jazyk

- Proč se vyvinul jazyk?

Proč se jazyk vyvinul?

- Výměna praktických informací – nebezpeční, zdroje
- Sociální funkce jazyka – výměny informací o sociálním prostředí (drby 😊)
- Se vzrůstající velikostí skupiny rostla potřeba nepřímého předávání zkušenosti x přímě předání osobní zkušeností (osobní kontakt, péče o srst)

Výběr vhodného partnera

- Mechanismy důležité pro reprodukci, nikoliv pro přežití
- Z tohoto hlediska není důležitá délka života – v nebezpečných prostředích dochází k dřívější reprodukci
- Hledání dobré genetické výbavy pro potomky
- První faktor - fyzický vzhled – čím větší symetrie, tím kvalitnější geny

Genetická či kulturní podmíněnost krásy?

- Obojí 😊
- Obecná mužská preference ženské postavy ve tvaru přesýpacích hodin (poměr pasu a boků 0,7) je univerzální x konkrétní rozměry v dané kultuře a době
- Daný tvar signalizuje optimální plodnost

Dobrý rodič

- Výchova dítěte je časově a energeticky náročná, vyžaduje vysokou míru angažovanosti obou rodičů
- Kromě fyzického vzhledu vstupuje do hry chování – pro rodičovství hledáme spojence
- Většina adaptačních mechanismů je u obou pohlaví obdobná (bezpečí, potrava...) x rozdílně reprodukční strategie

Reprodukční strategie

Strategie krátkodobého svazku

- Typičtější pro muže, zvyšuje jeho reprodukční šance.
- Ženy zdrženlivější, riskují osamělé mateřství a snížení šancí potomka na přežití kvůli omezeným zdrojům
- Krátkodobý vztah za jiným než reprodukčním účelem (sex za potravu u šimpanzů)
- Krátkodobý vztah jako kombinace více zdrojů (trvalý partner + krátkodobý vztah)
- Krátkodobé strategie pro ženy obecně rizikovější, evolučně preferována zdrženlivost

Strategie dlouhodobých svazků

- Znevýhodnění muži, kteří nevykazují potenciál dobrého rodiče – schopnost zaopatřit zdroje
- Ženy univerzálně preferují muže s vyšším spol. statusem a věkem
- Muži mladší ženy s vysokou plodností
- Muži přikládají sexuální věrnosti větší význam než ženy, riziko je pro ně větší
- riziko pro ženu z mužské nevěry = ztráta části zdrojů
- riziko pro muže z ženské nevěry = dlouhodobá investice do nevlastního potomka

Žárlivost z evolučního hlediska

- Nestejná rizika plynoucím z nevěry - muži začali cítit ohrožení možnými sexuálními úlety svých partnerek více než ženy nevěrou svých mužů
- Ženy spíše žárlí na případný citový vztah svého muže, kdežto muži na sexuální poměr své ženy
- Ženy by se měly více obávat převodu zdrojů svého partnera na jinou osobu, zatímco mužům hrozí, že se budou se starat o cizí dítě

Tradiční otázka na závěr

- K čemu může SP využít znalost sociobiologie?

Co nás čeká příště?

Psychofyzologie muže a ženy